

Frīdrihs Benešs

KRISTUS CIEŠANAS KĀ ATBRĪVOJOŠS SPĒKS

Ziemassvētki ir jājūt. Ir jāsaprot, ka Kristus ir šeit un dzīvo ar mums uz Zemes. Vasarsvētki ir gribas svētki. Tad no mums tiek gaidīta brīvās gribas izpausme - ar visu savas individualitātes potenciālu kalpot garam.

Savukārt Lieldienas jāmācās domāt, jo Lieldienas ir notikums, dievišķa rīcība, kas ir atcēlusi tos dabas likumus, kurus mēs, cilvēki, varam itin viegli pārdomāt. Kristus miesīgā Augšāmcelšanās ir process, kas dabas likumiem pakļautās pasaules ietvaros ir iedibinājis kādu citu pasauli, kas pakļaujas pavisam citiem, garīgiem likumiem. Var teikt, ka jutekliskajā pasaulē tika iesēta gara valstības sēkla, kas, ar laiku uzdīgusi, uzplaukusi un nobriedinājusi augli, varēs to apgarot.

Izprast Lieldienu nozīmi ir tikpat grūti, cik nepieciešami. Mums palīgā nāk Rūdolfa Šteinera izstrādātā antroposofiski orientētā garazinātne. Šis priekšlasījums ir mēģinājums ar tās palīdzību iemācīties izprast Augšāmcelšanos kā dzīvu procesu. Šāda izpratne var rosināt arī mūsu dvēseles spēkus, un tādējādi pārdomātas, izprastas Lieldienas var pamazām pārvērst par pārdzīvotām Lieldienām.

Pirms daudziem gadu simteņiem uz Zemes dzīvoja dižais ciešanu dzejnieks. Viņš teica: "Vecums ir ciešanas. Slimības, šķiršanās, nāve, kā arī atdalīšanās no tā, ar ko cilvēks labprāt gribētu būt saistīts, sagādā viņam ciešanas." Tā runāja, tā sludināja lielais Gautama Buda. Ciešanu iemeslu viņš saskatīja slāpēs pēc esamības, jo, tikko tās aprūkst, beidzas arī ciešanas. Ko tas nozīmē? Tas nozīmē, ka, ja mēs gribētu atbrīvoties no ciešanām, mums būtu jātiecas prom no Zemes, jāatstāj Zeme. Bet mēģināsim ielūkoties šajā jautājumā dziļāk. Kas tās ir par ciešanām, ko mums sagādā, teiksim, gluži fiziskas sāpes – urbjošas, durošas, dedzinošas vai vēl kādas citas? Kas tā ir par pasauli, kurā mēs nokļūstam, pārdzīvojot fiziskas sāpes? Vai arī ielūkosimies dvēseliskās sāpēs, kuras mēs pazīstam kā sirdēstus, skumjas, raizes, rūpes, sāras utt.. Un, visbeidzot, mēs pazīstam arī garīgas sāpes, kaut arī parasti tiek apgalvots, ka tādu nav. Tās arī ir. Atliek atcerēties tās gluži garīgās ciešanas, ko pārdzīvo Fausts, mēģinot atrisināt pasaules mīklu un sajuzdams savu bezspēcīgumu šai ziņā. Vai arī padomāsim par to, kādas garīgas mokas cilvēkam var sagādāt pasaules bezjēdzīguma izjūta.

Tātad, kur mēs nokļūstam, juzdami fiziskas, dvēseliskas vai garīgas sāpes?

Viens no garazinātnes pētījumu rezultātiem ir atziņa par to, ka dabā, fizikāli-minerālajā dabā, jebkura veida koagulācija, kristalizācija vai sacietēšana ir saistīta ar sāpēm. Arī augu pasaulei nav sveša sāpju sajūta. Ja, teiksim, zaļo augu sastāvdaļu plūkšana vai plaušana izraisa augā labsajūtu, tad, izraujot augu no zemes ar saknēm, mēs sagādājam tam sāpes. Un, kurš gan nezina, cik dziļi savā dvēselē var ciest visa nevainīgā dzīvnieku saime, ņemot vērā gan cilvēku attieksmi pret to, gan arī objektīvi valdošās savstarpējās attiecības. Te mēs ielūkojamies kādā no jomām, kuru tā uzreiz nemaz nevar izprast un nedefinēt. Vai tā ir kāda īpaša, objektīva valstība – ciešanu valstība? Vai varbūt tas ir tikai atsevišķu būtņu subjektīvs pārdzīvojums? Vai varbūt ciešanas ir kāda substance pati par sevi? Pievērsoties pārtukliskajai pasaulei, mēs redzam kopš eoniem notiekošo Jauno spēku cīņu pret labajiem Dieviem. Rodas jautājums, vai šie Jaunie spēki jūtas "laimīgi" savā būtībā? Bet arī attiecībā uz labām garīgām būtņiem var rasties jautājums, piemēram, vai arī eņģeļiem, veidojot savas attiecības ar cilvēkiem, nav jāstāpjas ar sāpēm?

Sekojošais apgalvojums var skanēt pādroši un tomēr liekas, ka mēs samērā droši varam teikt, ka nav nevienas jomas, nevienas būtnes šajā pasaulē, kurai nebūtu jāstāpjas ar šo pašos pasaules pamatos sakņojošo noslēpumu, proti, ar ciešanu substanci.

Tagad pajautāsim sev, kas īsti notiek būtņēs, kuras cieš, un cieš tik tiešām visas būtnes, ne vien mēs, cilvēki. To var redzēt, aplūkojot visparastāko tārpu, kas lokās un raustās, kad viņam kāds uzkāpj virsū. Katrā ziņā, iejūtīgi pārdomājot visu, kas ir saistīts ar sāpēm, ciešanām, var nonākt pie slēdziena, ka šajā ciešanu substancē, kas caurvij visu Visumu, slēpjas milzīgs savilkšanās, koncentrēšanās spēks. Un, ja mēs precīzāk pavērosim dvēseliskās ciešanas, tad atskārtīsim, ka tajās darbojas ne vien savilkšanās, bet arī padziļināšanās spēks, jo nekas cits nespēj padziļināt mūsu dvēseli tādā mērā, kā pārdzīvotās ciešanas. Saraujoties ciešanās, būtne arvien dziļāk ieiet sevī, līdz ar to radot un veidojot arvien dziļāku iekšējo telpu, iekšējo pasauli. Tas, savukārt, vainagojas ar sava veida augli, kas izaug no šīs sablīvētās sāpju substances, no šīs iedziļināšanās sevī. *(Daba piedāvā mums šai ziņā brīnišķīgu tēlu: pērlī, kas piedzimst sāpēs*

gliemežnīcas iekšpasaulē, matērijai sablīvējoties koncentrācijas procesā. Tulk.) Šim sāpēs nobriedušajam auglim piemīt mūžības raksturs. Tas ir kaut kas paliekošs un ne vien kā atmiņas par pārdzīvoto, kā noskaņojums, bet tieši kā apziņa. Tas paliek kā kādas augstākas, nepārejošas apziņas garantija, kuru cilvēki kopš seniem laikiem dēvē par viedumu. Tikai tā pieredze, ko būtne piedzīvojusi patur sevī, neizrunā, neizkaisu uz āru, bet gan sablīvē, savēl, noglabā savas dvēseles dziļumos, ar laiku kļūst par šīs būtnes neatņemamu īpašumu, ar kuru tā tad var kalpot arī citiem. Līdz ar to mēs esam atklājuši noteiktu likumsakarību, saistītu ar ciešanām un sāpēm, proti, sāpju izraisītās savilkšanās, koncentrācijas sekas ir iekšējās, garīgās pasaules atklāšana un iedzījināšanās tajā. Tas, savukārt, ļauj mums gūt absolūti individuālu garīgo pieredzi, kas ar laiku pārtop viedumā.

Un tagad, pievēršoties Kristus būtnes ciešanām, mums jāatzīst, ka to avots un cēlonis ir meklējams pavisam kur citur, nekā tur, kur mēs atrodam visas pārējās radības ciešanu iemeslu. Domājot par Kristus ciešanām tradicionālā ziņā, mūsu apziņā nevilus uzaust Ciešanu nedēļas ainas: sagūstīšana, pratināšana ar sitieniem sejā, šaustišana, ērkšķu kroņa uzlikšana, krusta nešana, krustā sišana, dedzinošas slāpes, pēdējais elpas vilciens un, visbeidzot, nāve. Taču jāņem vērā, ka viss, kas saistībā ar šo būtni iegūst skaidri saredzamu ārējo izpausmi, sakņojas vis-dziļākajos pasaules dziļumos. Te mēs nedrīkstam aprobežoties ar ārējo notikumu aplūkošanu un nodošanos sentimentālām emocijām, kuras gadsimtiem ilgi tika koptas kristīgajās draudzēs; mums jāmēģina ieskatīties aiz šiem notikumiem, atklāt to apslēpto jēgu. Tad būs jāatzīst, ka šīs ciešanas īstenībā sākās jau Jēzus kristīšanas brīdī Jordanā (noteiktā ziņā pat daudz agrāk) un ilga visus 3¼ gadus, kamēr Viņš kā Kristus Jēzus dzīvoja uz Zemes, sasniedzot savu kulmināciju krusta nāves brīdī. Nav viegli iejusties tajās ciešanās, ko Kristus pārdzīvoja gandrīz vai ik brīdī. Katrā tikšanās reizē ar kādu no cilvēkiem Viņam bija jāizjūt sāpes. Nemaz nerunājot par tiem radikālajiem gadījumiem, kad pret Viņu tika izrādīts naidis, vai kad Viņš tika apmelots, vai arī par mazāk radikāliem, kad Viņš tika pārprasts, kad Viņa vārdi netika saklausīti. Būtībā Viņš cieš par cilvēkbūtni kā tādu, redzot, kāda tā ir kļuvusi evolūcijas gaitā.

Savā lekciju ciklā, kas saucas "Piektais Evaņģēlijs" un kurā runa ir nevis par Kristu Jēzu, bet gan par Jēzu, šo nevainīgo dvēseli, kas dzīvoja cilvēka miesā uz Zemes, Rūdolfs Šteiners attēloja, kā šī būtne cieš no tā, kāda pasaules attīstības gaitā ir kļuvusi cilvēce un atsevišķs cilvēks. Mēs redzam šeit kādu īpašu ciešanu formu: līdzī ciešana jeb ciešana par citiem. Lai arī ikvienam cilvēkam vairāk vai mazāk ir darīšana ar šo ciešanu veidu, ar šo sāpju substanci, tomēr tikai Jēzus līdzcietība spēj iekšēji apgaismot, izraut no zemapziņas tumsas citu cilvēku ciešanu patieso jēgu, t.i., to, ko viņi paši varbūt nemaz īsti neapzinās. Tā Viņš dzīvo mūsu vidū, ciešot mūsu ciešanas dziļāk, nekā mēs paši.

Mēģinot aptvert šo faktu, jāatzīstas, ka mēs varam tikai visai aptuveni nojaust šī fenomena nozīmi. Saprast to pilnīgi mums nav iespējams gluži vienkārši tādēļ, ka ikviena mūsu pašu ciešanu forma ir radusies ne bez mūsu pašu vainas. Mēs paši ar savu rīcību esam to kādreiz izraisījuši. Turpretī Jēzus gadījumā runa ir par to, ka viņa personīgā vaina šajās ciešanās ir līdzvērtīga nullei, un tieši tādēļ spēja ciest līdzī vai ciest par citiem Viņā ir sasniegusi pilnību. To mēs nespējam aptvert. Mums atliek tikai, no vienas puses, godbijīgā pateicībā raudzīties uz šo mistēriju, bet, no otras puses, tikpat godbijīgi nolaiest savu skatienu. Un tomēr, mani mīļie klausītāji, mēs varam atrast iespēju izprast to dziļāk, ja ņemsim nopietni apustuļa Pāvila vārdus, ar kuriem viņš raksturo Kristus būtību vēstulē filipiešiem. Viņš raksta: "Mēģiniet radīt sevī tādu pašu iekšēju nostāju, kāda ir Kristum Jēzum, kurš no paša sākuma pastāv dievišķā veidolā, taču nepretendē uz šo dievišķīgumu priekš sevis paša. Nepretendē pats būt par dievišķu būtni, bet gan, iztukšojies (no tās), pieņem kalpojošas būtnes veidolu, pilnīgi pielīdzina sevi cilvēkam. Būdam cilvēciskā veidolā, Viņš pazemojas un pakļaujas nāves, pat krusta nāves likumam" (Fil.2, 5-8).

Lai apjēgtu šo notikumu kā vienu veselumu, pat ne apjēgtu, bet vismaz aplūkotu, mums ir nepieciešams kāds jēdziens, kas atbilstu tā patiesajai dimensijai un līdz ar to arī tā intensitātei. Šādu dimensiju mēs varēsim atrast tikai tad, ja novērsīsim savu skatienu no Zemes un pievērsīsimies Visumam. Tad mēs ieraudzīsim Kristu kā dievišķi kosmisku būtni. Mēs ieraudzīsim to vareno būtni, ko saucam par Sauli, kas elpojot, pulsējot, spīdot, starojot apceļo Kosmosu. Pats par sevi daudz ko izsaka jau tas fakts vien, ka "granulācijas efektu", ko var novērot uz Saules virsmas caur teleskopu, izraisa milzīgas liesmu mēles, kuru pamata diametrs ir aptuveni tikpat liels, cik Spānijas un Portugāles platība – iedomājieties tik lielu svecas liesmu! – un kuras augstums līdzinās attālumam starp Ceilonu un Kamčatku. Šīs varenās liesmas deg nemitīgi. Tās paceļas, dažas minūtes deg, tad noplok, pa to laiku nākamā jau ir klāt. Tūkstoši un tūkstoši šādu liesmu pārklāj visu Saules virsmu! Es jau nemaz neskaru citas Saules parādības, jo ar šo tēlu gribu tikai pievērst jūsu uzmanību aplūkojamā fenomena mērogam. Saules diametrā ietilptu 109 zemeslodes,

ja tās novietotu citu citai blakus. Un, lūk, šo vareno veidolu var aplūkot kā kādas būtnes uguns vai gaismas miesu, kuras kosmiskais lielums, kosmiskā dimensija ir iekšēji identiska Saules ārējai kosmiskai dimensijai. Tā ir Kristus būtne ar tai atbilstošu kosmisko ķermeni. Rūdolfs Šteiners savā garazinātnē ir attēlojis Kristus būtnes un Saules savstarpējo saistību. Pirms Kristus būtne ir apguvusi Sauli kā savu ķermeni, tai ir bijis vēl pavisam cits ķermenis, proti, viss Kosmoss. Īstenībā Visumā nav nevienas zvaigznes, kura pirmsākumā nebūtu bijusi dārgakmens uz šīs būtnes dvēselmiesas „apmetņa”. Mēģinot izsekot savā iztēlē šo dimensiju, mūsu elpai jāaizraujas un mums dievbijīgi jāapklūst.

Redziet, cienījamie klausītāji, tik liels, tik varens, tik dievišķi lielisks ir tas, par ko Pāvils saka: „Viņš bija no pirmsākumiem dievišķa būtne – cēla un varena, taču Viņš nav izmantojis šo savu dievišķīgumu sev pašam, bet gan upurējies, soli pa solim, pakāpienu pa pakāpienam, vispirms ierobežojot sevi līdz Saules apmēriem – tas vēl ir visnotaļ vareni, – tad, atstājot arī Sauli kā ārēju tērpu, un, arvien vairāk un vairāk saraucoties, samazinoties, nonāk Zemes apvidū. Ko tik Viņš pa ceļam nav upurējies, atstājis, no kā tik nav atsacījies! Visbeidzot, Viņš saraujas tiktāl, ka var ieiet kāda cilvēka miesā, aizvietojot viņa cilvēcisko Es. Tas notika Jēzus kristīšanas brīdī Jordanā.

Ar ko tad ir saistīta šī atsacīšanās, šis „*kenosis*” (grieķu), kā Pāvils to sauc? Atbildi mēs atkal atrodam R.Šteinera „Piektajā Evaņģēlijā”, kur viņš saka, ka sāpes – atcerieties, ko es esmu teicis sākumā: sāpes izraisa saraukšanos, – ka sāpes, ko Kristus būtne ir piedzīvojusi ceļā no Debesīm uz Zemi, no Kosmosa cilvēkā, ir vienkārši neiedomājamas. Taču tādu sāpju, tādās uzpurēšanās, tādās ārkārtīgas saraukšanās rezultātā seko atbilstošā šīs būtnes padziļināšanās, tā kļūst dziļāka par jebkuru citu būtņi, un tas piešķir tai spēju jebkurām sāpēm tuvoties ar apziņu: To es pazīstu vēl dziļāk, tas man nav svešs, es esmu to izcietis, tādēļ es varu to saprast.

Tātad, šādi raugoties uz kristīšanas brīdi, mēs redzam, no vienas puses, dievišķo Kristus būtņi neizmērojamās ciešanās no saraukšanās izraisītajām sāpēm – tās ir Kristus Ciešanas, un, no otras puses, cilvēka ciešanas – cilvēciskās dvēseles ar tās spēju just un ciest līdz visu cilvēku dvēseliskajām sāpēm, – tās ir Jēzus ciešanas. Apcerot Klusās nedēļas notikumus kristīgajā ziņā nebūtu pareizi izvīzīt priekšplānā pašas Kristus Ciešanas kā tādas, bet gan to aplēpto jēgu, proti, ka te no divām pusēm – no dievišķās un no cilvēciskās – tiek apgūta tā pasaule, tā substance, ko mēs saucam par ciešanām. Tās būtība un jēga ir padziļināšanās, koncentrēšanās un pieredzes iegūšana, kuras priekšnoteikums ir pilnīga un absolūta pašaieliedzība.

Ja mēs ieskatīsimies ciešanu substancē, kas caurstrāvo visu pasauli, kā mēs to redzējam sākumā, mēs ieraudzīsim, ka, pateicoties Kristus veikumam, pateicoties Viņa tapšanai par cilvēku un Jēzus kristīšanai (caurstrāvošanai ar Kristus būtību), pašā ciešanu sfērā ir radies kaut kas pilnīgi jauns, proti, ciešanas ir ieguvušas kādu iekšēju substancialitāti, kuras morālais raksturs izpaužas tādējādi, ka tā ne vien ir pilnīgi nesavtīga, bet arī – un tas ir tas būtiskākais – gluži brīvprātīga. Tas, kas citādi ir ciešanas un ko ar to domāja Buda, ir vienmēr kādas nepieciešamības sekas, vienmēr pretsitiens pēc kādas polāri pretējas rīcības, zināmu karmisku likumsakarību sekas, kas ceļas no slāpēm pēc esamības. Taču, pateicoties Kristus veikumam, ciešanu substancē ieplūst kaut kas tāds, kas piešķir tai pilnīgi jaunu raksturu, jo Kristus ir ne vien jutis sāpes sev apkārt un sevī, bet gan ir tās pilnīgi ieņēmis sevī, tā ka tās ir kļuvušas par Viņa būtnes substanci, turklāt pilnīgi brīvprātīgi, pēc paša lēmuma un absolūti nesavtīgi, citu labā. Tādējādi cilvēcē tiek ienests kāds impulss. Iekšēji pievērsoties Kristus būtībai, iemācoties ļaut Kristus būtībai sevi impulsēt, cilvēkos rodas iespēja tādējādi sevi sevī satvert, tādējādi saņemt, ka tieksme izvairīties no ciešanām pilnīgi pazūd un cilvēks izjūt dziļu gatavību uzņemties ciešanas, tas nozīmē: brīvprātīgi akceptēt ciešanas, kas viņa likteņa kontekstā nāk viņam pretī kā nepieciešamība. Tātad, nevis bēgt no ciešanām, bet gan, jūtot savu saistību ar Kristu, uztvert nepieciešamo kā vēlamu un brīvprātīgi iekļaut to savā dzīvē.

Dārgie draugi, pastāv fundamentāla atšķirība starp to, vai mēs ciešam tādēļ, ka mums jācieš, vai mēs tās pašas ciešanas, kuras mums jācieš, arī vēlamies, jo, vienīgi paužot gatavību ciest, tiek radīta iespēja padarīt ciešanas auglīgas. Cilvēciskās ciešanās, kuras ir ne tikai nepieciešamība, bet arī brīvprātīga akcija, Visumā var rasties cilvēciskās pieredzes ciešanu substance, kas atsevišķā cilvēkā spēj paveikt citādi nerasniedzamu padziļināšanos, iekšējās telpas radīšanu dvēselē un tās piepildīšanu ar būtiskumu. Brīvprātīgās Kristus būtnes Ciešanas rosina cilvēku pievienot nepieciešamībai brīvas gribas aktu, kā rezultātā ciešanas iegūst dziļuma dimensiju un tagad nevis tikai pārņem un saliec cilvēku, bet gan tik tiešām stiprina viņa Es. Viņš paliek savā Es ne tikai nepieciešami saistīts ar savu darbu liktenīgajām sekām,

bet gan ik brīdi brīvprātīgi atkal savienojas ar tām, tā kā nekas no tā, ko viņš ir pārdzīvojis un pieredzējis, neiet zudumā.

Pateicoties Kristus ciešanām, visa Kosmosa ciešanas, arī cilvēka ciešanas ir guvušas pilnīgi citu saturu. Vairs neder lielā Budas sludinājums, ka ciešanu cēlonis ir slāpes pēc esamības un ka šīs slāpes jāpārvar, lai pārtrauktu ciešanas, bet gan tieši otrādi: ciešanas ir jāatzīst kā nepieciešamība un turklāt tās jāuzņemas brīvprātīgi. Tādējādi tās var tikt apgrotas, pārveidotas par iekšēju spēku. Tad ciešanas nevis tiek atceltas, izdzēšot tieksmi pēc esamības, bet gan pašas ciešanas kļūst par sablīvēto, pašiegūto, atjaunoto un paaugstināto esamību, par tās substanci.

Kopš gadsimtu mijas mūsos, cilvēkos, rodas kas trejāds: pirmkārt, jebkurās ciešanās, vai mēs ciešam no pasaules, vai paši no sevis, mēs nonākam Kristus tuvumā; nonākot Kristus tuvumā, mēs varam brīvi uzņemties ciešanas, vairs nejudzami nepieciešamību sevi žēlot; un, treškārt, ka mēs ciešanās radām mūsu pašu, pavisam individuālu nākotni, jo nekas tik cieši nepieder cilvēkam, kā viņa likteņa pieredze. Un, visbeidzot, mēs piedzīvojam, ka, lai par ko mēs ciestu, Kristus cieš mums līdzi.

Kristus neuzrunā cilvēka egoismu, kas gribētu izvairīties no ciešanām. Viņš neuzrunā arī cilvēka glēvumu, kas bēg no ciešanām, Viņš uzrunā cilvēka drosmi, jo Viņš var atklāt cilvēkam šīs drosmes jēgu. Tādēļ, ka cilvēks brīvprātīgi uzņemtajās ciešanās noteiktā ziņā iziet pats sev cauri, viņš arī iepazīst sevi visā pilnībā. Tātad savām ciešanām viņš ir pateicīgs par to, ka ir atradis sevi. Jēzus Kristus Ciešanas atbrīvo ne tikai no ciešanām, kas ir nepilnības sekas, bet arī no ciešanām, kuras kļūst par mātes klēpi jaunam cilvēkam. Tādēļ Novalis varēja teikt: "No sāpēm radīta tiks jauna pasaule."

Friedrich Benesch, Die Passion Jesu Christi – Erlösungskraft für den Menschen, Uracchaus.